

Утвърдил: .....

Декан

Дата .....

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет по славянски филологии

СЛ И Ф 0 5 0 1 2 5

С	Л	И	Ф	0	5	0	1	2	5

Специалност „Български език и литература и история“

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	0	1	1

ЛИТЕРАТУРА ЗА ДЕЦА И ЮНОШИ

(Наименование на дисциплината)

Преподавател: доц. д-р Надежда Стоянова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	15
Обща аудиторна заетост		15
Извънаудиторна заетост	Доклад/Презентация	10
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	20
	Курсов учебен проект	15
Обща извънаудиторна заетост		45
ОБЩА ЗАЕТОСТ		60
Кредити аудиторна заетост		
Кредити извънаудиторна заетост		
ОБЩО ЕКСТ		2

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Workshops {информационно търсене и колективно обсъждане на доклади и реферати)	10 %
2.	Курсова работа	30 %
3.	Изпит	60 %

Анотация на учебната дисциплина:

В рамките на дисциплината се разглеждат основни проблеми, свързани с особеностите на литературата за деца и юноши – обсъждат се въпросите за обекта на изследване, жанровата картина, художествения език и рецепцията. Акцентира се върху периодите в развитието на българската литература за деца и юноши, като те се поставят в контекста на европейските явления и се осмислят с оглед на националните им специфики. Дават се знания за значими произведения на българската литература за деца и юноши, интерпретират се художествените характеристики на текстовете и се набелязват различни посоки на диалогизиране с литературата за „възрастни“. Вниманието се отделя на произведенията, изучавани в училище.

Предварителни изисквания:

Добра хуманитарна подготовка на ниво „средно образование“.

Очаквани резултати:

В края на курса се очаква студентите да познават особеностите на литературата за деца и юноши и нейната жанрова система; да могат да коментират основни процеси в българската литература за деца и юноши; да са запознати с основни художествени произведения и да могат да ги интерпретират.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1.	Особености на литературата за деца и юноши	1
2.	Художествен контекст и рецепция на европейската литература за деца и юноши.	

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

	- Вълшебната приказка: фолклорна основа и авторска интерпретация. Авторската приказка. Приказките на Шарл Перо, Братя Грим, Ханс Кристиан Андерсен и техният български контекст.	2
	- Социална криза и идентичност в литературата за деца на XIX и XX век. Диалогът на българската литература за деца и юноши с европейската. *Работа с произведение за деца и юноши на един от изучаваните или препоръчвани в училище автори.	1
4.	<i>Българската литература за деца през Възраждането и в първите години след Освобождението.</i> - Възпитателно-идентификационни модели в творчеството на Петко Славейков, Васил Попович, Иван Вазов и др. за деца.	1
5.	<i>Литературата за деца и юноши в периода между двете световни войни. Културна ситуация и културни политики. Разнообразие на почерците</i> - Модерни влияния в българската литература за деца и юноши в периода между двете световни войни в поезията и прозата. - Жанрова динамика. Развитие на романа за деца и юноши (Калина Малина, Елин Пелин)	2
	- Ролята на Елин Пелин за развитието на българската литература за деца и юноши преди и след Първата световна война. Функции на иронията в стихотворните приказки и разказите на автора.	1
	- Детето и модерният свят. Пародия и хумор в ритмизираната проза на Ран Босилек. Приказки и стихотворения	1
	- Детската душа и гласът на детето в творчеството на Дора Габе. „Някога“ (1924), лирика	1
	- „Приказност“ и „лъжовност“ в художествените светове на Ангел Каралийчев. Авторизирани и авторски приказки. Повести.	1
7.	<i>Литературата за деца и юноши след Втората световна война. Идеологически контрол и „места“ на свобода</i>	1
	- Тематично и жанрово разнообразие в белетристиката след 1944 г. Изборът на персонажи. Анималистиката на Емилиян Станев. Пародията в произведения за деца на Йордан Радичков.	2
	- Жанров синкретизъм в произведенията на Валери Петров. - Лирическият глас в поезията на Петя Дубарова.* *Работа с произведения на един от споменатите автори – по избор на преподавателя и студентите.	1

№	Въпрос
1.	Жанрова картина на литературата за деца и юноши. Фолклорните форми и тяхното усвояване. Вълшебната приказка.
2.	Българската литература за деца през Възраждането и в годините след Освобождението. Влияние от фолклора, преводи и авторски текстове. Творчеството за деца на Петко Славейков, Васил Попович, Иван Вазов и др. Особенности на периодичния печат.
3.	Българската литература за деца и юноши в периода между двете световни войни. Културна ситуация и културни политики.
4.	Жанрова динамика на българската литература между двете световни войни. Развитие на романа. Романът „Златно сърце“ на Калина Малина
5.	Ролята на Елин Пелин за развитието на българската литература за деца и юноши преди и след Първата световна война. Стихотворните приказки „Чохено контошче“, „Дядовата ръкавичка“, „Цар Шишко“. Разкази, приказки и романи на Елин Пелин за деца.
6.	Метафората за <i>детския остров</i> в произведенията на Ран Босилек. Пародия и хумор в поредицата „Патиланско царство“. Приказки и стихотворения.
7.	Представата за <i>детската душа</i> в творчеството на Дора Габе за деца. Книгата „Някога“. Лирика.
8.	„Приказност“ и „лъжовност“ в художествените светове на Ангел Каралийчев. Авторски и авторизирани приказки. Особенности на книгите „Ането“ и „Тошко Африкански“.
9.	Разнообразие на лирическите и белетристичните почерци в литературата за деца и юноши от периода между двете световни войни. Лириката за деца на Емануил Попдимитров, Гео Милев, Асен Разцветников, Никола Вапцаров, Елисавета Багряна, прозаичните творби на Светослав Минков, Константин Константинов, Георги Райчев. (Автор по избор.)
10.	Творчеството за деца на Йордан Радичков. Особенности в изграждането на персонажите. Книгата „Ние, врабчетата“.
11.	Светове и герои в литературата за деца и юноши след 1944 г. Произведенията на Емилиян Станев, Валери Петров, Петя Дубарова и др. (Автор по избор)

Библиография

Основна

Антология на българската детска литература. Велико Търново: Абагар, 2000.

Георгиева-Тенева, Огняна. Граждански идеи на българската поезия за деца и юноши (1878–1918). София: Сеп-Информ, 2014.

Георгиева-Тенева, Огняна. Големите периодични издания и литературата за малките. София: ИЦ „Боян Пенев“, 2024.

Георгиева-Тенева, Огняна. Детската литература и раждането на личността. София: ИК „Проф. Петко Венедиков“, 2020.

Данова, Надя. Как е живяна и как е мислена детската възраст от българите (XVII – XIX в.). София: Парадигма, 2023.

Енчев, Младен. Българска литература за деца: интерпретации на текстове. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“, 1999.

Енчев, Младен. Лего: българска литература за деца след Втората световна война. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“, 2018.

Костадинова, Ана. Сънят на инфантата. Посоки на антинормативизма в поезията за деца на НРБ. Велико Търново: Фабер, 2017.

Николова, Юлия и др. Поглед към детската литература. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 1990.

Проп, Владимир. Исторически корени на вълшебната приказка. София: Прозорец, 1995.

Проп, Владимир. Морфология на приказката. София: Христо Ботев, 1995.

Сп. „Библиотеката“. Тематичен брой „Детство и четене“ (съст. Р. Чернокожева). 3–4/2014.

Сп. „Литературата“. Тематичен брой „Детската литература – литература за деца“, 12 / 2002.

Сп. „Литературата“. Тематичен брой „Литературата за деца“, 17/2016.
https://naum.slav.uni-sofia.bg/sites/default/files/fillpdf/literaturata_17_final.pdf

Стефанов, Петър. Българска детска литература – XX век. Велико Търново: Абагар, 2012.

Стефанов, Петър. Детска литература от Възраждането до Втората световна война. Велико Търново: Абагар, 2013.

Стефанов, Петър. Излъганият дявол: Творчеството на Елин Пелин за деца и националната смехова традиция. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2000.

Стефанов, Петър. От Калитко до Васко Да Гама. Норма и автентизъм в прозата за деца на НРБ. Велико Търново, Абагар, 2022.

Стойчева, Паулина. За добронравието, за науката и за отечеството. В: „Деца, изкуство, книги“, бр. 5, 1991.

Стойчева, Паулина. Любен Каравелов и литературата за деца. В: „Деца, изкуство, книги“, бр. 3, 1990.

Стойчева, Светлана. Литературата за деца – промени в завещаното. София: Сонм, 2014.

Стойчева, Светлана. Приказката в българската литература през XIX век: Опит върху емпирията на приказката. София: Карина – Мариана Тодорова, 2009.

Стойчева, Светлана. Приказките на Николай Райнов – между магиката и декорацията. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1995.

Стоянова, Надежда. Поредицата „Детски живот“ в контекста на модернистичния проект на Гео Милев. В: „Български език и литература“, № 2, 2022, с. 160–174.

Хранова, Албена. Двете български литератури: Граници на лирическия контекст. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 1992.

Янев, Симеон. Българска детско-юношеска проза. София: Отечество, 1987.

Янев, Симеон. Критически прегледи: Погледи върху литераурата за деца и юноши. София: Отечество, 1985.

Допълнителна

Александрова, Надежда. Първото османско детско списание „Мюмеиз“ и отзвукът му по страниците на българските издания от началото на 70-те години на XIX век , В: „Дългият осемнадесети век. Хартниени революции. Ръкописните и печатните издания като идеологически инструменти“, Брой 5, ред. Надежда Александрова, Рая Заимова, Анна Алексиева, София: Българско общество за проучване на осемнадесети век, 2022, с. 188–199. <https://bulgcl8.com/wp-content/uploads/2023/02/%D0%BA%D0%BD.-5-%D0%A5%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D0%B8%D0%B8.pdf>

Александрова, Надежда. Детство и потребление в първите български детски издания от османския период. В „Дългият осемнадесети век. Близост и другост в културата на XVIII-XIX век“. Брой 4, София: Българско общество за проучване на осемнадесети век, 2021, с. 56–69. <https://bulgcl8.com/wp-content/uploads/2021/12/Dalgiat-osemnadeseti-vek-4.pdf>

Антонова, Александра (съст.). Пътят на българската литература за деца и юноши. София: ИЦ „Боян Пенев“, 2024.

Вълчева-Димитрова, Галина. Модели на спомена за детството. Върху българска проза между 20-те и 80-те години на XX век. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2020.

Еленков, Иван. Даниела Колева. Детството при социализма: политически, институционални и биографични перспективи. София: Рива, 2010.

Енчев, Младен. Балада за Нангияла: прагматика на смъртта в детската литература. София: Кръгзор, 2018.

Енчев, Младен. Споменът на лотофагите: Комуникативни стратегии на лирическия текст в българската поезия за деца. Шумен: Аксиос, 2000.

Кокудева, Росина. Божена Немцова – Ангел Каралийчев: общи фолклорни модели в приказното творчество. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2018.

Константинов, Георги, Божанка Константинова. Български писатели: Творци на литературата за деца и юноши. Био-библиографски очерци. София: Зелена вълна, 1996, т. 1 и 2.

Стефанов, Петър. Сватбите на Бавкида: Етюди върху приказните поеми на Елин Пелин. Велико Търново: Слово, 2006.

Стоянова, Надежда. Критическият отдел на списание „Деца. Изкуство. Книги“. Норма и отклонение. В: „Издател“, 2/2024, с. 5–18.

Стоянова, Надежда. „Непредсказуемостта“. Истории с тигри, с хора и с люти чушки от Зорница Христова. В: „Динамизирана епоха. Литературноисторически ракурси“, Н. Стоянова, В. Игнатов, М. Русева (съст.), И. Иванов, Д. Григоров (ред.). София: Факултет по славянски филологии, 2021. <<https://bglitertech.com/nepredskazuemoto-istorii-s-tigri-hora-i-ljuti-chushki/>>

Стоянова, Надежда. Лириката на Николай Кънчев за деца. Форми на контрол, „места“ на свобода. – Филологически форум, 17/2023. <https://philol-forum.unisofia.bg/portfolio-item/philological-forum-17/>

Стоянова, Надежда. Оттук дотам и след това, или за поетическите светове в стихосбирката „Над полето, сред небето“ на Биньо Иванов – Страница, 2/2022, с. 153-164.

Стоянова, Надежда. Светът „расте“ и „свети“. Опит върху стихосбирката на Биньо Иванов „Пътешествието на бабините очила“. В: „Над него ден изгрява“, или за образа на слънцето в българската литература и фолклор,“. Надежда Стоянова, Владимир Игнатов, Мария Маринова-Панова, Мария Русева (съст.), София: Факултет по славянски филологии, 2022, <https://bglitertech.com/the-world-grows-and-shines-binyo-ivanov>.

Тонов, Ангел. Литературната гатанка в българската поезия за деца. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 1993.

Тонов, Ангел. Фолклор и литература за деца. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2005.

Чернокожева, Росица. Българската литература за деца – психоаналитични и психодраматични прочити: 90-те години на XIX век – 40-те години на XX век. София: Просвета, 2019.

Ariès, Philippe. L'Enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime. Paris: Plon, 1960.

Boas, George. The Cult of Childhood. London: Warburg Institute, 1966.

Hahn, Daniel. The Oxford Companion to Children's Literature. Oxford: Oxford University Press, 2015.

Hunt, Peter (ed.). International Companion Encyclopedia of Children's Literature. London, New York: Routledge, 2005.

Reynolds, Kimberley. Children's Literature: A Very Short Introduction. Oxford University Press, 2011.

Rose, Jacqueline. The Case of Peter Pan or the Impossibility of Children's Fiction. University of Pennsylvania Press, 1992.

Stoyanova, Nadezhda. Childhood and Technology (Short notes on Genre and Character Picture of Bulgarian Children's and Young Adult Literature of the 1920s and 1930s), In: „Български език и литература“. 4 / 2018, pp. 407–417.

Stoyanova, Nadezhda. Machines of Childhood (Notes on the First Science Fiction Novels in Bulgarian Children's and Young Adult Literature of the 1930s), In: “Slavic Worlds of Imagination”, Publisher: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2018, pp. 227–240.

Stoyanova, Nadezhda. The Orphan and the Other. Kalina Malina's Children's and Young Adult Novels, Slavic Worlds of Imagination: Borders of Tolerance/Słowiańskie światy wyobraźni. Granice tolerancji, editor/s: Magdaleny Duras, Alicji Fidowicz, Marleny Grudy, Publisher: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2019, pp. 73–84.

Съставил доц. д-р Надежда Стоянова

Дата: 17.06.2025

Учебната програма е приета с протокол № 7 на ФС на ФСлФ от 8.07.2025 г.